

розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство: Закон України від 03.03.2022 № 2117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text> (дата звернення: 30.10.2023).

2. Чи можна вважати мародерством будь-яке правопорушення проти власності під час воєнного стану?. ОПОРА - Громадянська мережа - вибори в Україні Election in Ukraine. URL: <https://www.opora.ua/org/viyuna/chi-mozhna-vvazhati-maroderstvom-bud-iake-pravoporushennia-proti-vlasnosti-pid-chas-voiennoho-stanu-24202> (дата звернення: 30.10.2023).

3. Відповідальність за мародерство та інші кримінальні правопорушення проти власності під час воєнного стану. WikiLegalAid. Платформа правових консультацій WikiLegalAid. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Відповідальність_за_мародерство_та_інші_кримінальні_правопорушення_проти_власності_під_час_воєнного_стану (дата звернення: 30.10.2023).

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n25> (дата звернення: 30.10.2023).

5. ShieldSquare Captcha. ShieldSquare Captcha. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rozyasnennya-shchodo-vidpovidalnosti-za-maroderstvo-ta-inshi-zlochini-skoyeni-pid-chas-voyennogo-stanu> (date of access: 30.10.2023).

*Пеньковська Марія Сергіївна,
студентка 101 навчальної групи МСЕ
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ*

*Науковий керівник:
Пендюра Максим Миколайович,
завідувач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

РОЛЬ УПОВНОВАЖЕНОГО З ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія Російської Федерації проти України є безпрецедентним

тяжким злочином, що зумовлює порушення прав людини, оскільки держава-агресор проявляє цинічну байдужість до норм міжнародного права, міжнародних цінностей, а світові організації стурбовано спостерігають за злочином проти людства не в силах зупинити країну-окупанта. Саме тому вбачається необхідним розглянути вітчизняні механізми захисту прав людини в умовах воєнного стану, одним із яких є Уповноважений Верховної Ради з прав людини. Він є незалежним суб'єктом, має право контролювати дотримання прав людини, проводити розслідування, давати рекомендації щодо усунення порушень і подавати доповіді [2, с. 12].

Конституція України та Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» встановлюють єдину модель, яка надає омбудсмену високий конституційно-правовий статус. Цей статус надає Уповноваженому широкі повноваження, гарантує його незалежність та чітко визначає його сферу його відповідальності. Наприклад, держава забезпечує незалежність омбудсмена шляхом заборони втручання в його діяльність з боку органів державної влади [3, с. 80].

Відповідно до статті 4 закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» омбудсмен є одним із державних органів, що не припиняє свою діяльність в умовах воєнного стану, що збільшує його значення у системі механізмів із забезпечення та захисту прав людини в таких складних умовах [1]. Омбудсмен в умовах воєнного стану покликаний спрямовувати допомогу та підтримку особам, які постраждали внаслідок війни, а також тим, хто знаходиться в особливо вразливому становищі, таким як внутрішньо переміщені особи, біженці, особи з інвалідністю, діти, жінки, національні меншини тощо.

Внаслідок повномасштабної збройної агресії РФ в Україні постраждали більш ніж 1618 дітей. За офіційною інформацією ювенальних прокурорів, станом на 22 серпня 2023 р. загинули 503 дитини та понад 1115 отримали поранення різного ступеня тяжкості. Ці цифри не остаточні. Триває робота з їх встановлення в місцях ведення бойових дій, на тимчасово окупованих та звільнених територіях. Найбільш постраждало дітей у Донецькій області – 485, Харківській – 299, Київській – 129, Херсонській – 121, Запорізькій – 99, Миколаївській – 97, Дніпропетровській – 95, Чернігівській – 71, Луганській – 67 [4]. Окрім цього, військовополонені та цивільні заручники піддаються систематичним катуванням, вбивствам, жінки та діти є жертвами зґвалтувань, що свідчить про цілеспрямованість таких злочинних дій, що безперечно потребує ґрунтовних доказів, що від нас й вимагають наші міжнародні союзники.

Діяльність омбудсмена в такій складній ситуації спрямована на моніторинг та максимальне залучення міжнародної спільноти до терористичних дій держави-агресора. Таким чином, Уповноважений Верховної Ради з прав людини за останні місяці 2023 року: провів зустріч зі Спеціальною доповідачкою ООН з прав людини внутрішньо переміщених осіб та обговорив з нею ситуацію з правами та потребами ВПО в Україні; взяв участь у міжнародному форумі щодо проблематики виявлення фактів та

механізми реагування на сексуальне насильство під час конфлікту стосовно громадян України, які перебувають за кордоном; звернувся до Кабінету Міністрів України з пропозицією щодо забезпечення права осіб з інвалідністю на пільговий/безоплатний проїзд у міському транспорті; відвідав Одеський слідчий ізолятор та Диканівську виправну колонію № 12 на Харківщині, де перевіряв умови утримання осіб, які знаходяться там, та висловив свої рекомендації щодо поліпшення ситуації з дотриманням прав людини. Окрім цього, Уповноважений ініціював створення Консультаційного центру з прав людини, який надає безкоштовну правову допомогу та консультації громадянам, які постраждали внаслідок війни, а також проводить моніторинг та аналіз ситуації з правами людини в Україні [5].

Усе ж правовий статус омбудсмена та повноцінного виконання його обов'язків має ряд недоліків, зокрема: не має достатньої автономії та незалежності від політичного впливу, оскільки його призначає та звільняє Верховна Рада, яка може бути зацікавлена в певних результатах його діяльності; не має достатньої взаємодії та співпраці з громадськістю, медіа, експертами та іншими зацікавленими сторонами, які можуть допомогти йому в ідентифікації, аналізі та вирішенні проблем з правами людини; має обмежений доступ до територій, які контролюються Росією, де відбуваються найбільш грубі порушення прав людини. Дані чинники можуть зумовити ігнорування, не своєчасне чи не об'єктивне реагування на порушення прав людини, оскільки омбудсмен часто сприймається лише як дорадчий орган, скарги чи зауваження якого майже не беруться до уваги.

Отже, виходячи із вище зазначеного є необхідність із доповнення чи реформування деяких повноважень Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, оскільки діяльність саме цього органу прямо спрямована на захист прав людини, що потребує великої відповідальності, ефективності, достатніх механізмів та ресурсів. Таким чином, омбудсмен повинен мати більш ширші повноваження у взаємодії із міжурядовими та міжнародними неурядовими організаціями, що стосується сфери збройних конфліктів на території України. Наприклад, окрім виступів постійних представників України в ООН, надати можливість та створити необхідні умови для заслухання доповіді омбудсмена із приводу порушення прав людини в умовах воєнного стану. Також на період воєнного стану омбудсмен може бути наділений повноваженнями створювати тимчасові робочі групи, комісії або бути їх учасником для реагування на факти порушення прав людини.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» № 776/97-ВР від 23.12.1997. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/776/97-%D0%B2%D1%80>
2. Майданник О. О. Інститут омбудсмена у механізмі забезпечення прав людини в Україні. *Адвокат*. 2010. № 7. С. 12–16.

3. Петришина М., & Тараніченко Ю. (2019). Уповноважений Верховної Ради України з прав людини як елемент механізму захисту прав людини. *Молодий вчений*. Вип. 12 (76). С. 79–82. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-18>

4. Профспілка працівників освіти і науки. Ювенальні прокурори: 503 дитини загинули в Україні внаслідок збройної агресії рф. URL: <https://pon.org.ua/novyny/10505-yuvenalni-prokurory-503-dytyny-zagynuly-v-ukraini-vnaslidok-zbroinoi-agresii-rf.html>

5. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини – Стрічка новин. URL: <https://ombudsman.gov.ua/>

***Петровська Даріна Романівна,**
здобувачка вищої освіти магістр
за спеціальністю 081 «Право»
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Тихомиров Денис Олександрович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук*

ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ НАРОДЖЕННЯ АБО СМЕРТІ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

З початком широкомасштабного військового вторгнення Російської Федерації на територію України 24 лютого 2022 р. законодавче підґрунтя зазнало певних змін. Зокрема, Законом України № 2102-IX від 24 лютого 2022 р. було затверджено Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [1]. Відповідно до зазначеного Указу Кабінет Міністрів України запровадив та забезпечив заходи правового режиму воєнного стану в Україні.

Процес здійснення правосуддя в Україні не може бути зупинений за умови введення воєнного стану, адже порушення прав та законних інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та держави, які відбуваються при веденні бойових дій, потребують відповідної реакції з боку держави, порушені права повинні відновлюватись, зокрема і в рамках цивільного процесу.

Внаслідок просування російської армії частина території України опинилася або певний час перебувала під тимчасовим контролем військових країни-агресора. А деякі міста, зокрема, Маріуполь, знаходились в облозі майже від початку нової фази збройної агресії. Весь цей час російська армія